

Ar Eiropas Savienības
Erasmus+ Programmas
atbalstu

Izglītības un zinātnes ministrija

MŪŽIZGLĪTĪBA
PIEAUGUŠO
IZGLĪTĪBA

PROJEKTS

“Nacionālie koordinatori

Eiropas programmas īstenošanai pieaugušo izglītībā”

Nr. 592066-EPP-1-2017-1-LV-EPPKA3-AL-AGENDA

IETEIKUMI

**PIEAUGUŠO NEFORMĀLĀS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMU
IZSTRĀDEI UN LICENCĒŠANAI**

Rīga
2019

Ar Eiropas Savienības
Erasmus+ Programmas
atbalstu

Izglītības un zinātnes ministrija

Šis izdevums ir tapis Erasmus+ programmas projekta „Nacionālie koordinatori Eiropas programmas īstenošanai pieaugušo izglītībā” Nr. 592066-EPP-1-2017-1-LV-EPPKA3-AL-AGENDA ietvaros.

Ieteikumi pieaugušo neformālās izglītības programmu izstrādei un licencēšanai

Materiāla izstrādē piedalījās: Andra Šēnberga, Dr.sc.admin Anita Zaļaiskalne, Laura Iveta Strode

Korektore: Agnese Zarāne

Pārpublicēšanas vai citēšanas gadījumā atsauce uz projektu „Nacionālie koordinatori Eiropas programmas īstenošanai pieaugušo izglītībā” obligāta.

Saturs:

- Ievads;
- Pieaugušo neformālās izglītības programmas izstrādes posmi;
- Pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšana;
- Pielikumi (pieaugušo neformālās izglītības programmas noformējuma paraugs, iesnieguma paraugs).

IEVADS

Izglītība ir sistematizētu zināšanu un prasmju apguves un attieksmju veidošanas process un tā rezultāts. Izglītības process ietver mācību un audzināšanas darbību. Izglītības rezultāts ir personas zināšanu, prasmju un attieksmju kopums¹. Lai gan neformālajā izglītībā nav noteikta izglītības programmas definīcija un tās obligātais saturs, programmā jāietver elementi, kas nodrošina sistematizētu, noteiktai mērķauditorijai adresētu saturu, kas nodrošina zināšanu un prasmju apguvi, kā arī attieksmju veidošanu, t.i., mācīšanās rezultātus. Minētajam procesam ir jāparedz noteikts laiks, kā arī tā īstenošanai nepieciešamie resursi: gan cilvēkresursi – pedagogi/skolotāji, gan materiāli tehniskie resursi.

Pieaugušo neformālās izglītības programmu piedāvājumu un īstenošanu nodrošina gan izglītības iestādes, gan privātpersonas (gan juridiskās, gan fiziskās). Juridiskām un fiziskām privātpersonām atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam ir jāsaņem licence pašvaldībā, savukārt izglītības iestādes var īstenot pieaugušo neformālās izglītības programmas bez licences².

Formālās izglītības kvalitātes nodrošināšana katrā izglītības pakāpē un veidā tiek nodrošināta Izglītības likumā, Profesionālās izglītības likumā un Ministru kabineta noteikumos noteiktā kārtībā³. Izglītības likumā⁴ pieaugušo neformālajai izglītībai izvirzīts nosacījums – tās atbilstība valsts un darba devēju, kā arī personības izaugsmes interesēm, kas būtībā ir kvalitatīvas pieaugušo neformālās izglītības izpratnes pamats.

Sagatavotas izglītības programmas esamība projektā “Nacionālie koordinatori Eiropas programmas īstenošanai pieaugušo izglītībā” tika atzīta kā viens no būtiskiem pieaugušo neformālās izglītības kvalitātes kritērijiem.

Projekta „Nacionālie koordinatori Eiropas programmas īstenošanai pieaugušo izglītībā” Nr. 592066-EPP-1-2017-1-LV-EPPKA3-AL-AGENDA ietvaros izstrādātie ieteikumi adresēti pieaugušo neformālās izglītības programmu īstenošanai un pašvaldību darbiniekiem saistībā ar iesniegto programmu licencēšanu.

PIEAUGUŠO NEFORMĀLĀS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMAS IZSTRĀDES POSMI

Pieaugušo neformālās izglītības programmas (turpmāk – PNIP) izstrādes sistemātiskā procesā nepieciešams noteikt:

- ✓ kas mācīsies;
- ✓ ko mācīsies;
- ✓ kas un kā mācīs.

¹ Izglītības likums, 1.pants, 4.punkts.

² Izglītības likuma 46.panta “Pieaugušo izglītības programmas” piektā daļa “Izglītības iestādes, kā arī Nacionālo bruņoto spēku vienības, kuru uzdevumos ietilpst pieaugušo izglītības programmu īstenošana, ir tiesīgas īstenot pieaugušo neformālās izglītības programmas bez licences saņemšanas, bet citas juridiskās un fiziskās personas, kuras nav reģistrētas Izglītības iestāžu reģistrā, — pēc licences saņemšanas pašvaldībā”.

³ Ministru kabineta 2016. gada 20. decembra noteikumi Nr. 831. Izglītības iestāžu, eksaminācijas centru, citu Izglītības likumā noteiktu institūciju, vispārējās un profesionālās izglītības programmu akreditācijas un izglītības iestāžu vadītāju profesionālās darbības novērtēšanas kārtība.

⁴ Izglītības likuma 46.panta “Pieaugušo izglītības programmas” trešā daļa “Pieaugušo neformālās izglītības programmas nosaka šīs izglītības saturu un to atbilstību valsts un darba devēju, kā arī personības izaugsmes interesēm, un šīs programmas pieaugušajiem ir tiesības apgūt visa mūža garumā neatkarīgi no iepriekš iegūtās izglītības”.

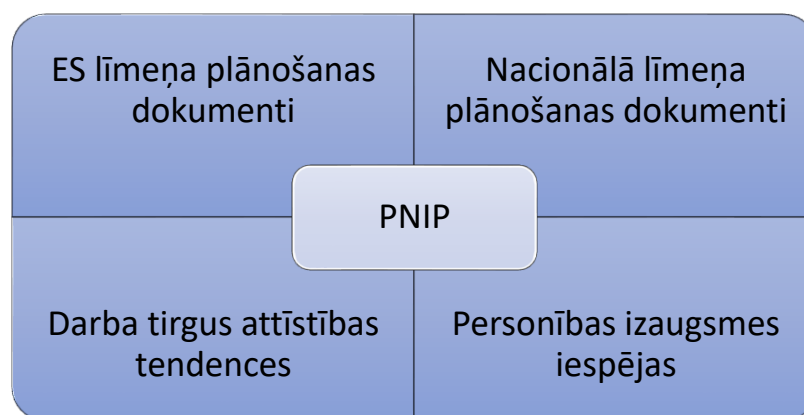
Katrs komponents ietekmē PNIP un mijiedarbojas ar citiem komponentiem. Piemēram, tas, kurš mācīsies, ietekmē mācību saturu (mācību saturs tiek pielāgots izglītības guvēja vecumam, briedumam un izglītības pakāpei). Mācību satura apguves metodes ietekmē tos, kuri mācās, kā arī mācīšanās laiku un telpu. Galvenie aspekti PNIP izstrādē ir šādi:

1. PNIP izstrādes **nepieciešamība**;
2. Potenciālo izglītības guvēju (mērķa grupas) raksturojums un **vajadzības**;
3. Izglītības guvējiem sasniedzamie **mācīšanās rezultāti**;
4. Nepieciešamais un būtiskais PNIP **saturs, metodes un resursi**;
5. **Mācīšanās rezultātu novērtēšanas** pieeja.

Efektīvai PNIP izstrādei ieteicams izveidot komandu/darba grupu, PNIP izstrādātājiem un darba devēju institūcijām savā starpā sadarboties. Piemēram, iesaistot PNIP izglītības programmas izstrādē konkrētās nozares/tematikas profesionāļus, var veiksmīgāk definēt konkrētu sasniedzamo mācīšanās rezultātu apguvei piemērotākos mācību līdzekļus un mācību metodes.

1.posms. Pieaugušo neformālās izglītības programmas nepieciešamības noteikšana

Izglītības likumā noteikts, ka PNIP nosaka šīs izglītības saturu un to atbilstību valsts un darba devēju, kā arī personības izaugsmes interesēm. Tie kopā ar Eiropas Savienības (ES) izglītības politikas plānošanas dokumentiem ir uzskatāmi par pamata kritērijiem, kas nosaka PNIP izglītības programmas atbilstību un nepieciešamību (skat. 1. attēlu).

1. attēls.

Kā izprast valsts interešu ievērošanas kritēriju? Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteikts, ka valsts pārvalde darbojas sabiedrības interesēs, un pie sabiedrības interesēm pieder arī samērīga privātpersonas tiesību un tiesisko interešu ievērošana⁵. Latvijā pieņemti vairāki nacionāla līmeņa politikas plānošanas dokumenti, kas ietver informāciju par aktuāliem valsts vai kādas nozares attīstības jautājumiem:

- Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam (Latvija2030)⁶;
- Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam⁷ - galvenais vidēja termiņa valsts attīstības plānošanas dokuments Latvijā. Tas ir Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam (Latvija2030) rīcības un valsts attīstības un lielāko investīciju plāns;

⁵Valsts pārvaldes iekārtas likums, 10.panta "Valsts pārvaldes principi" trešā daļa.

⁶Pieejams: https://www.pkc.gov.lv/sites/default/files/inline-files/Latvija_2030_7.pdf

⁷Pieejams: <https://www.pkc.gov.lv/lv/valsts-attistibas-planosana/nacionalais-attistibas-plans>

- Nozaru attīstības pamatnostādnes, kas tiek apstiprinātas Saeimā. Par to sagatavošanu ir atbildīgas nozaru ministrijas. Piemēram, Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014.- 2020. gadam⁸, Transporta attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam⁹, Kultūrpolitikas attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam¹⁰ u.c.

Plānojot pieaugušo izglītības programmu piedāvājumu, noderīgu informāciju var gūt no Ekonomikas ministrijas apkopotās informācija par ilgtermiņa un vidējā termiņa tautsaimniecības, t.sk. darba tirgus attīstības tendencēm un darba spēka nepieciešamību.¹¹ Savukārt Nodarbinātības valsts aģentūra pēta un apkopo informāciju par darba spēka vajadzību īstermiņa prognozēm.¹²

Vienlaikus vienotas ES izglītības politikas aspektā pieaugušo izglītības virzībā, attīstībā un nodrošināšanā pieņemti šādi dokumenti:

- Eiropas Padomes Rezolūcija par atjaunotu Eiropas izglītības programmu pieaugušajiem (2011/C 372/01)¹³;
- Jaunu prasmju programma Eiropai (10.06.2016. COM (2016) 381 final)¹⁴;
- Eiropas Sociālo tiesību pīlārs¹⁵;
- Eiropas Komisijas Latvijas makroekonomikas prognozes¹⁶.

Mūsdienās atbilstošu prasmju identificēšanai, to apguves piedāvājuma nodrošināšanai un efektīvai izmantošanai Ekonomiskās Sadarbības un Attīstības organizācijas (OECD) vadībā tiek gatavots Diagnostikas ziņojums par situāciju Latvijā prasmju attīstības jomā un OECD Prasmju stratēģijas Rīcības ziņojums par Latviju. Šobrīd jau pieejama informācija par 13 valstīm¹⁷, kur var gūt ieskatu par pāreju uz nākotnes prasmēm.

Būtisku informāciju par PNIP nepieciešamību reģionā var iegūt diskusijās, aptaujās vai intervijās ar konkrētā reģiona pašvaldības vadību, vadošajiem darba devējiem un nevalstiskajām organizācijām (t.sk. Latvijas Darba devēju konfederāciju, Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameru, arodbiedrībām u.c.). Vienlaikus ir jāiegūst arī informācija par indivīdu interesēm PNIP apguvei.

Tātad, PNIP vēlams izstrādāt jomās, kas ir būtiskas valsts, nozaru un tautsaimniecības attīstībai, vienlaikus, ņemot vērā indivīdu iesaistes iespējas un intereses. Izstrādājot PNIP jomā, kas tiek reglamentēta, piemēram, darba aizsardzība, uzņēmumu darbinieku mācības ugunsdrošībā, apsardzes darbs, bērnu aprūpe, pedagogu profesionālās kompetences pilnveide u.c., jāņem vērā ārējos normatīvajos aktos reglamentētos jautājumus, kas paredz cita veida, proti, formālās pieaugušo izglītības programmas apguvi (piem., profesionālās pilnveides izglītības programmu, normatīvajos aktos noteiktu tālākizglītības programmu u.c.). PNIP var tikt veidota arī kādas darba tirgū aktuālas prasmes apguvei, un izglītojamie pēc tās apguves, ņemot vērā iepriekš iegūtas zināšanas un prasmes, var pieteikties ārpus formālās izglītības sistēmas apgūtās profesionālās kompetences novērtēšanai, lai saņemtu valsts atzītu profesionālās kvalifikācijas apliecību.

Ieteikums PNIP izstrādes nepieciešamības izvērtēšanai (skat. 2. attēlu).

⁸Pieejamas: <https://likumi.lv/doc.php?id=266406>

⁹Pieejams: <http://www.sam.gov.lv/sm/content/?cat=647>

¹⁰Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/KM_dokumenti/Radosa_Latvija.pdf

¹¹Sk.: https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/tautsaimniecibas_attistiba/;

https://www.em.gov.lv/lv/nozares_politika/tautsaimniecibas_attistiba/darba_tirgus/; <https://www.em.gov.lv/lv/aktuali/10556-darba-tirgus-videja-un-ilgtermina-prognozes>

¹²Sk.: <https://cvvp.nva.gov.lv/#/pub/pakalpojumi/prognozes/>; <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=&mid=2&txt=5270>

¹³Pieejams: http://www.muzizglitiba.lv/sites/default/files/Eiropas_Izgl_progr_pieaug_0.pdf

¹⁴Pieejams: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0381&from=EN>

¹⁵Pieejams: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_lv.pdf

¹⁶Pieejams: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-performance-country/latvia/economic-forecast-latvia_en

¹⁷Sk.: [https://www.izm.gov.lv/lv/starptautiska-sadarbiba/oecd-prasmju-strategija/](https://www.izm.gov.lv/lv/starptautiska-sadarbiba/oecd-prasmju-strategija;);

<http://www.oecd.org/skills/nationalskillsstrategies/buildingeffectiveskillsstrategiesatnationalandlocallevels.htm>

PNIP aktualitātes/nepieciešamības aspekti

PNIP saturs veidots, ņemot vērā valsts un/vai pašvaldības attīstības stratēģijas.
Piemērs: pašvaldības teritorijā tiek/tiks radītas jaunas darba vietas, attīstās jomas, kurās nepieciešami speciālisti un to apmācība/ pārkvalifikācija, tiek izstrādātas atbilstošas PNIP.

Izglītības programma piedāvā mūžilgas mācīšanās iespējas, personības attīstību u.tml. kvalitātes, kam nav tieša ekonomiska efekta, bet kuru lietderība uzrādīsies ilgtermiņā.
Piemērs: PNIP saturs vērsts uz komunikācijas kompetenču pilnveidošanu, svešvalodu prasmju attīstību.

Izglītības programma vērsta uz iedzīvotāju personisko vajadzību/interesu attīstīšanu, bet rezultātā iegūtās prasmes var noderēt kā impulss uzņēmējdarbības uzsākšanai.
Piemērs: PNIP amata prasmju apguvei.

2. attēls.

2. posms. Mērķa grupas raksturojums un vajadzības

Pieaugušo kā izglītības guvēju mērķa grupas raksturojums ietver šādus aspektus:

- personības paškonceptcija un identitāte (tiek uzskatīts, ka pieaugušie ir nosvērti, nobrieduši un uz mācībām orientēti);
- pieredze (pieaugušie balstās savā plašajā pieredzē, ar ko arī sasaista mācību saturu);
- sagatavotība/gatavība mācībām (dzīves uzdevumi arvien vairāk virzās uz sociālo un profesionālo lomu apguvi);
- perspektīva (pieaugušie ir ieinteresēti risināt problēmas, ar kurām viņi saskaras ikdienas dzīvē, un mācīšanās ir veids, kā efektīvāk risināt šodienas problēmas);
- orientācija uz rezultātu (iegūtajai informācijai un prasmēm jābūt atbilstošām vajadzībām un tām jābūt nekavējoties piemērojām; pieaugušie ir ļoti “tagad” orientēti);
- līdzdalība (jāņem vērā pieaugušo aizņemtība: ģimene, darbavieta, sabiedrība un sociālie pienākumi. Lielākajai daļai pieaugušo izglītība ir otršķirīga, ir ierobežots laiks dalībai mācībās);
- jūtīgums (pieaugušie ir visai jūtīgi pret attieksmi mācīšanās situācijā. Daži var izjust sasprindzinājumu vai stresu pat pret mācību telpas iekārtojumu. Īpaši tas attiecas uz pieaugušajiem, kuri priekšlaicīgi pametuši skolu);
- mācīšanās stils (pieaugušie iemācās vislabāk, ja viņi ir aktīvi mācību procesa dalībnieki);
- uztvere (pieaugušiem mācīšanās šķēršļi var būt saistīti ar nereālu mērķu izvirzīšanu, negatīvu paštēlu un pagātnes neveiksmēm).¹⁸

Lai identificētu mērķa grupu, PNIP izstrādes un/vai plānošanas procesā ieteicams izmantot dažādas informācijas ieguves metodes, piemēram, apsekojumus, fokusgrupas pārrunas, aptaujas, vides novērojumus, “skenēšanu” u.c.

Iegūtā informācija jāizmanto PNIP izglītības programmas mērķa formulējumā, ietverot tās nepieciešamības (aktualitātes) pamatojumu, kā arī potenciālās mērķa grupas raksturojumu.

Piemērs: "Attīstīt digitālās prasmes, kas veicina informācijas tehnoloģiju efektīvu izmantošanu ikdienā".

Veicot iegūtās informācijas analīzi, jāņem vērā prioritātes, zināšanu un prasmju atšķirības, pieredzes atšķirības, kas dod iespēju veidot salīdzināmas vai jauktas grupas, atrast piemērotas uz indivīdu orientētas mācību metodes.

¹⁸Curriculum Development Guide: Population Education for Non-Formal Education Programs of Out-of-School Rural Youth. By Gwen El Sawi, Ph.D. Under the guidance and sponsorship of Extension, Education and Communication Service (SDRE) Research, Extension and Training Division. Food and Agriculture Organization of the United Nations, 1996., Addendum “C”. Pieejams: <http://www.fao.org/3/ah650e/AH650E00.htm>

3. posms. Mācīšanās rezultāti

Vajadzību izvērtējums (gan PNIP nepieciešamības, gan mērķa grupas) sniedz informāciju PNIP mērķa formulēšanai un sasniedzamo mācīšanās rezultātu noteikšanai, kā arī sniedz pamatdatus, lai novērtētu plānoto rezultātu sasniegšanu.

PNIP veiksmīgas īstenošanas pamatā ir plānoto sasniedzamo mācīšanās rezultātu piemērotība mērķa grupas sākotnējam zināšanu un prasmju līmenim, kā arī pieredzei.

Mācīšanās rezultāti ir definēti kā formulējums par to, kas izglītības guvējam būtu jāzina, jāizprot vai ko viņam vajadzētu spēt izdarīt, pabeidzot mācīšanās procesu¹⁹.

Piemērs PNIP mērķis: „Attīstīt digitālās prasmes, kas veicina informācijas tehnoloģiju efektīvu izmantošanu ikdienā”.

Mācīšanās rezultāti: Prot izmantot informācijas tehnoloģijas ikdienas saziņai.

Mācīšanās rezultāti ir aprakstīti Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras (LKI) līmeņos. Katrā nākamajā līmenī ir ietvertas iepriekšējam līmenim noteiktās zināšanas, prasmes un kompetence.²⁰ LKI līmeņiem atbilstošais zināšanu, prasmju un spēju raksturojums noteikts Izglītības likuma 8.panta trešajā daļā.

Formulējot konkrētajā PNIP apgūstamās zināšanas, prasmes un spējas, ieteicams samērot to atbilstību kādam no LKI līmeņiem. Šāda pieeja ir ieteicama, jo ņemot vērā potenciālo izglītojamo iepriekšējo izglītību, pieredzi un mācību vajadzības, var veidot izglītojamo grupas ar savstarpēji tuvām iepriekšējām zināšanām, prasmēm un pieredzi, kas var paaugstināt mācīšanās efektivitāti.

Ņemot vērā, ka augstāks LKI līmenis ietver zemākos līmeņos aprakstītos sasniedzamos mācīšanās rezultātus, tad PNIP formulētie sasniedzamie mācīšanās rezultāti nedrīkst ietvert augstāka LKI līmeņa raksturojumu. Piemēram, ja otrais LKI līmenis nosaka izglītojamā spēju uzrādīt pamatzināšanas un izmantot tās vienkāršu praktisku uzdevumu veikšanai konkrētā jomā daļēji patstāvīgi speciālista uzraudzībā, tad šāda līmeņa PNIP nevar ietvert sasniedzamos mācīšanās rezultātus, kas noteic patstāvīgu uzdevumu izpildi un atbildību par rezultātu, kas paredzēti trešā LKI raksturojumā.

4. posms. Pieaugušo neformālās izglītības programmas saturs, mācību metodes un resursi

Izglītības likumā noteikts, ka izglītības programma ir izglītības iestādes vai citas šajā likumā noteiktas institūcijas izglītojošo darbību reglamentējošs dokuments²¹. Līdz ar to izglītības programmas noformēšanā jāievēro Dokumentu juridiskā spēka likumā un Ministru kabineta 2018. gada 4. septembra noteikumos Nr. 558 “Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība” noteiktais.

Ņemot vērā, ka potenciālajai mērķa grupai un izglītības guvējiem ir tiesības iepazīties ar PNIP, kā arī PNIP fiziskas personas, komersanta vai nevalstiskās organizācijas izstrādātajai programmai ir jāveic licencēšana, tā jāveido loģiski strukturēta un pārskatāma.

PNIP satura izstrādes soļi:

1) Programmas tematikas un apjoma noteikšana.

Būtiski, lai PNIP izstrādātāji būtu eksperti programmas tematikā, kā arī spētu to rīcībā esošo informāciju sniegt secīgā un konkrētā formā tā, lai temata apguves sasniedzamos mācīšanās rezultātus var novērtēt.

Satura piemērotību izglītības guvējiem var pārbaudīt, piemēram, atbildot uz jautājumiem:

- Cik ilgtspējīga ir PNIP (cik ilgam laika posmam izglītības guvējiem būs noderīgas iegūtās prasmes?).
- Kādi izglītības guvējiem būs ieguvumi pēc PNIP apguves?
- Kādas PNIP apguves rezultātā iegūtās prasmes palīdzēs izglītības guvējiem nākotnē?

¹⁹ Mācīšanās rezultātu izmantošana. Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūras izdevumu sērija: 4. raksts. Eiropas Savienības Publikāciju birojs. Akadēmiskās informācijas centra tulkojums. 2012. Sk.: http://viaa.gov.lv/files/free/25/43525/3_4_eki_raksts_4_lv.pdf

²⁰ Izglītības likums, 8.¹ panta “Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūra” otrā daļa.

²¹ Sk. Izglītības likuma 33.panta “Izglītības programmas” pirmās daļas pirmo teikumu.

Vēl daži noderīgi papildu jautājumi PNIP satura izstrādes procesā, lai to pārdomātu un precizētu:

- Kādi savstarpēji saistīti (starpdisciplināri) temati ir nepieciešami labākai zināšanu un prasmju apguvei?
- Kāds saturs jāapgūst konkrētajiem izglītības guvējiem, lai sasniegtu paredzētos mācīšanās rezultātus?
- Kādas zināšanas, prasmes, attieksmes, uzskati un pieredze atspoguļo to saturu, ko izglītības guvēji jau pārzina pirms šīs programmas apguves uzsākšanas?
- Ko darīt izglītības guvējam, ja viņš jau pārzina kādu no programmas tematiem?²²

PNIP programmas tematiskā apjoma izveides virzību jeb satura plānojumu ieteicams veidot loģiskā secībā:

- No vienkāršā un komplicēto;
- No vispārīgā uz specifisko;
- No zināmā uz nezināmo.²³

Kopumā, PNIP saturs, kas veidots, fokusējoties uz mācīšanās rezultātiem, kā arī iepriekš veiktā mācību nepieciešamības un mērķa grupas vajadzību izvērtēšana ir priekšnoteikums efektīvai un lietderīgai programmai.

2) Mācību satura strukturēšana.

Pārdomāts un loģiski strukturēts mācību saturs sekmē plānoto mācīšanās rezultātu sasniegšanu. Vispirms tiek noteikti mācīšanās rezultāti, katram uzrādot:

- nepieciešamās zināšanas un prasmes;
- būtiskos attieksmju elementus;
- organizē zināšanas, prasmes, attieksmes un rīcību loģiskā secībā.

Tālāk izstrādā PNIP saturu, norādot tematu. Ja nepieciešams, norāda arī apakštematus un katra temata sasniedzamos rezultātus (zināšanas un prasmes, kā arī, ja tas ir saistīts ar tematu, arī attieksmes un rīcības aprakstu). Temati jāsakārto loģiskā satura organizācijā.

PNIP saturu un īstenošanas plānu ieteicams apkopot tabulā, norādot tematu un apakštematus (ja nepieciešams detalizētāks sadalījums), tematam noteiktos sasniedzamos mācīšanās rezultātus, tā apguvei nepieciešamo laiku (stundās), īstenošanas formu (teorija klātienē vai tālmācībā; praktiskais darbs). Stundas ilgumu parasti nosaka izglītības iestādes nolikumā, komersanta ar izglītojošo darbību saistītās struktūrvienības nolikumā/ reglamentā vai var noteikt arī programmā.

Piemērs: ieteicamais PNIP izglītības programmas saturs:

- *Titullapa (ietver informāciju par izglītības programmas izstrādātāju un īstenotāju, izglītības programmas nosaukumu, apjomu akadēmiskajās stundās, mērķauditoriju, izstrādes gadu);*
- *Programmas aktualitātes/nepieciešamības pamatojums, programmas mērķis un mērķauditorijas raksturojums;*
- *Programmas saturs (temati/apakštemati), programmas tematā sasniedzamie mācīšanās rezultāti un to novērtēšana, akadēmisko stundu skaits temata apguvei, nodarbību īstenošanas forma (klātienē, neklātienē vai tālmācība) un mācību metodes;*
- *PNIP izglītības programmas īstenošanai nepieciešamo mācību līdzekļu saraksts un pedagogiskā personāla (skolotāju) kompetences (t.sk. kvalifikācija, pieredze) apraksts;*
- *Izsniedzamā PNIP izglītības programmas apguvi apliecinošā dokumenta apraksts un nosacījumi tā saņemšanai.*

²²Curriculum Development Guide: Population Education for Non-Formal Education Programs of Out-of-School Rural Youth. By Gwen El Sawi, Ph.D. Under the guidance and sponsorship of Extension, Education and Communication Service (SDRE) Research, Extension and Training Division. Food and Agriculture Organization of the United Nations, PHASE II: CONTENT AND METHODS. Pieejams: <http://www.fao.org/3/ah650e/AH650E00.htm>

²³Turpat

3) Ieteicamās mācību metodes un resursi.

Izvēloties mācību metodes, ir jāņem vērā viss iepriekš izanalizētais, t.i., izglītības guvēju raksturojums, sasniedzamie mācīšanās rezultāti, programmas tematika un apjoms, mācību saturs un tā struktūra.

Plānojot piemērotākās mācību metodes (mācīšanas un mācīšanās metodes), ir jāapzinās, ka indivīdi nemācās vienādi, īpaši pieaugušie, kuriem katram ir sava mācību apguves pieredze (iespējams arī, ka ne pārāk patīkama un veiksmīga).

Pieaugušo neformālā izglītība ir izglītības forma, kur var paredzēt visdažādākās mācību aktivitātes un īstenot eksperimentus.

Literatūrā par pieaugušo pedagogiju minētas, kā arī praksē tiek izmantotas dažādas atšķirīgas mācību aktivitātes, piemēram:

Diskusiju grupas, problēmu risināšana, “prāta vētra”, grupu projekti, individuālie projekti, fokusa grupas, testi un viktorīnas, paneļa diskusijas, prezentācijas un publiskās runas, tematiskās studijas, spēles un simulācijas, praktiskās un mākslas nodarbības, lomu spēles, drāmas nodarbības u.c.

Lai gan šobrīd normatīvo aktu nosacījumi neizvirza pieaugušo neformālās izglītības skolotājam noteiktas izglītības, kvalifikācijas un profesionālās pilnveides prasības, viņam ir jāspēj nodrošināt mācību procesu ar izglītojamo aktīvu iesaisti, atmetot tradicionālo, skolotāja centrēto mācību pieeju.

Būtisks faktors efektīvas izglītības programmas īstenošanā ir mācību resursi – mācību līdzekļi un citi tehniskie/tehnoloģiskie resursi, kas atkarīgi no izglītības programmas satura. Mācību līdzekļi²⁴ ir izglītības programmas īstenošanā un izglītības satura apgūvē izmantojamā, tai skaitā elektroniskajā vidē izmantojamā:

- mācību literatūra;
- metodiskie līdzekļi;
- papildu literatūra (piem., katalogi, kartes, atlanti, pētījumi, daiļliteratūra, periodiskie izdevumi u.c.), uzskates līdzekļi (vizuālie materiāli, attēli, videomateriāli, maketi, modeļi utt.);
- didaktiskās spēles;
- digitālie mācību līdzekļi un resursi (elektroniskie izdevumi un resursi, kuros iekļauts izglītības programmas īstenošanai nepieciešamais saturs);
- izdales materiāli (vingrinājumi, shēmas, darba lapas, piemēri, paraugi un citi materiāli, kas paredzēti katram izglītības guvējam, individualizējot mācību procesu);
- mācību tehniskie līdzekļi (tehniskās ierīces un iekārtas, tai skaitā izglītojamajiem ar speciālām vajadzībām paredzētās tehniskās ierīces un iekārtas);
- mācību materiāli (vielas, izejvielas un priekšmeti, ko izmanto izglītības satura apgūvei, veicot praktiskus uzdevumus);
- iekārtas un aprīkojums (ierīces, rīki, instrumenti, priekšmeti un piederumi, ar kuru palīdzību nodrošina izglītības satura apgūvi, garantējot drošības un higiēnas prasību ievērošanu);
- individuālie mācību piederumi.

PNIP izstrādātāja uzdevums ir darba grupas ietvaros vai, piesaistot ekspertus, programmas saturiskajā jomā noteikt katra temata apguvei piemērotākās mācību metodes un nepieciešamos mācību līdzekļus un šo informāciju ietvert izglītības programmā.

4. posms. Mācīšanās rezultātu novērtēšanas pieejas.

Mācīšanās rezultātu novērtēšanai var izdalīt divus mērķus:

- 1) Izglītības guvēju sasniegto mācīšanās rezultātu vērtēšana;
- 2) PNIP novērtēšana.

Lai gan pieaugušo neformālajā izglītībā netiek reglamentēta vērtēšanas pieeja un vērtējuma atspoguļojums, vienotas un objektīvas vērtēšanas pieejas nodrošināšanai PNIP īstenošanā nepieciešama tās īstenošana sagatavota vērtēšanas kārtība. Ieteicams ir piemērot arī formālajā pieaugušo izglītībā praktizēto formatīvo un summatīvo vērtēšanu.

²⁴Izglītības likuma 1.pants, 12⁵. punkts.

Formatīvo vērtēšanu var īstenot programmas īstenošanas sākumā kā **ievadvērtēšanu**, lai iegūtu informāciju par izglītības guvēju iepriekšējo sagatavotību konkrētajā tematā, kā arī temata apguves procesā, lai identificētu progresu un nepieciešamos uzlabojumus.

Summatīvā vērtēšana tiek izmantota **noslēgumā**, lai noteiktu, vai ir sasniegti plānotie mācīšanās rezultāti. Summatīvā vērtēšana palīdz skolotājam veikt mācību procesa kvalitātes analīzi, plānot nepieciešamās mācību satura un procesa izmaiņas.

Analizējot izglītības guvēju rezultātus, atsauksmes par procesu un citu ar PNIP īstenošanu saistīto informāciju, ir nepieciešams veikt programmas īstenošanas iekšējo novērtēšanu. Šādas novērtēšanas galvenie mērķi ir:

- Noteikt, kas sasniegts vai nav sasniegts;
- Uzlabot turpmāko izglītības programmas izstrādes procesu;
- Apspriet rezultātus ar esošajām vai nākotnes ieinteresētajām pusēm (pasūtītājiem, vietējām autoritātēm, darba tirgus organizācijām u.c.);
- Nodot iegūto informāciju vietējās izglītības politikas vai nacionālā līmeņa izglītības politikas veidotājiem (diskusijās, semināros, veidojot plānošanas dokumentus utt.).

PIEAUGUŠO NEFORMĀLĀS IZGLĪTĪBAS PROGRAMMU LICENCĒŠANA

Izglītības likumā noteikts, ka izglītības programma ir izglītības iestādes vai citas šajā likumā noteiktas institūcijas izglītojošo darbību reglamentējošs dokuments²⁵. Līdz ar to PNIP noformēšanā jāievēro Dokumentu juridiskā spēka likumā un Ministru kabineta 2018. gada 4. septembra noteikumos Nr. 558 “Dokumentu izstrādāšanas un noformēšanas kārtība” noteiktais.

PNIP īstenošanas licenču izsniegšanas kārtība ir nodota katras pašvaldības kompetencē. Vairākas pašvaldības šo kārtību noteikušas pašvaldības saistošo noteikumu veidā, nosakot vietējā līmeņa prasības izglītības programmas saturam un noformējumam, kas dažādās pašvaldībās var būt atšķirīgas.

Projektā sagatavotos ieteikumus pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšanas kārtības izstrādei pašvaldībās skat. 1. pielikumā.

²⁵Sk. Izglītības likuma 33.panta “Izglītības programmas” pirmās daļas pirmo teikumu.

Ieteikumi pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšanas kārtības izstrādei pašvaldībās

Pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšanas kārtība <pašvaldības nosaukums>

Izdota saskaņā ar
Izglītības likuma 17.panta trešās daļas
16.punktu, Izglītības likuma 46.panta piekto daļu,
likuma „Par pašvaldībām” 21.panta pirmās daļas
14.punkta f) apakšpunktu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. Pieaugušo neformālās izglītības programmu (turpmāk tekstā – PNIP) licencēšanas kārtība (turpmāk tekstā – Kārtība) nosaka <<pašvaldības nosaukums>> licencēšanai iesniegto PNIP izskatīšanas un licenču izsniegšanas kārtību.

2. Licenci PNIP īstenošanai izsniedz <<pašvaldības nosaukums>> pilnvarota persona/institūcija (piemēram, Pieaugušo neformālās izglītības programmu licencēšanas komisija (turpmāk tekstā – Komisija)), kas darbojas uz <<pašvaldības nosaukums>> apstiprināta nolikuma pamata.

II. Prasības pieaugušo neformālās izglītības programmas izstrādei

4. Saskaņā ar Izglītības likuma prasībām PNIP izstrādā izglītības programmas īstenoātājs.
5. Izglītības programmu īstenošanas forma var būt klātie, neklātie vai tālmācība.
6. Izglītības programmas ilgums normatīvajos aktos netiek reglamentēts. Izglītības programmas īstenošanas ilgumu un apjomu nosaka izglītības programmas īstenoātājs.
7. PNIP veido titullapa un PNIP apraksts. Aprakstā tiek norādīts:
 - 7.1. programmas mērķa formulējums;
 - 7.2. programmas uzdevumi;
 - 7.3. programmas apjoms stundās;
 - 7.4. sasniedzamo mācīšanās rezultātu un izglītības satura (tematu), kā arī tematu apguvei izmantojamo mācību metožu apraksts;
 - 7.6. programmas īstenošanas plāns;
 - 7.7. informācija par programmas materiālo un finansiālo nodrošinājumu, nepieciešamajiem mācību līdzekļiem;
 - 7.8. programmas īstenošanai nepieciešamā personāla (skolotāju) saraksts (Komisijai jāiesniedz skolotāja parakstīts dzīves un darba gājums (CV)).

III. Licences saņemšana

8. Lai saņemtu licenci PNIP īstenošanai, licences pieprasītājs – juridiska persona Komisijai iesniedz:
 - 8.1. noteikta parauga iesniegumu, kuru var iesniegt klātienē, ar pasta iestādes sūtījumu vai elektroniski (1.1. pielikums);
 - 8.2. pilnvaru iesnieguma iesniegšanai un licences saņemšanai vai citu dokumentu, kas apliecina tiesības pārstāvēt juridisku personu;
 - 8.3. dokumenta, kas apliecina PNIP nodrošinājumu ar īstenošanas vietu, apliecinātu kopiju;

* Likumu “Par pašvaldībām” izdošanas pamatojumā ietver, ja pašvaldība plāno noteikt samaksu par licenci.

8.4. licencējamo PNIP valsts valodā, izstrādātu atbilstoši Kārtības II punktā noteiktajām prasībām (tilullapas un PNIP apraksta paraugs 2.pielikumā);

8.5. PNIP apguvi apliecinošā dokumenta paraugu (3. pielikums), kurā norādīts licences izsniedzēja pilns nosaukums un paredzēta vieta licences numuram;

9. Lai saņemtu licenci PNIP īstenošanai, licences pieprasītājs – fiziska persona – Komisijai iesniedz:

9.1. noteikta parauga iesniegumu, kuru var iesniegt klātienē, ar pasta iestādes sūtījumu vai elektroniski (1.2. pielikums);

9.2. dokumenta, kas apliecina PNIP nodrošinājumu ar īstenošanas vietu, apliecinātu kopiju;

9.3. licencējamo PNIP valsts valodā, izstrādātu atbilstoši Kārtības III punktā noteiktajām prasībām (PNIP tilullapas paraugs 2.1. pielikumā un PNIP apraksta paraugs 2.2 pielikumā);

9.4. PNIP apguvi apliecinošā dokumenta paraugu (3. pielikums), kurā norādīts licences izsniedzēja pilns nosaukums un paredzēta vieta licences numuram.

10. Komisijai ir tiesības darbdienā laikā no iesnieguma saņemšanas pieprasīt papildu informāciju un dokumentus, kas nepieciešami licences piešķiršanai.

11. Komisijas sēdes notiek pēc pieprasījuma. Komisija izskata dokumentus un pieņem lēmumu par licences izsniegšanu vai atteikumu izsniegt licenci. Licenci paraksta Komisijas vadītājs. Par licences izsniegšanas atteikumu licences pieprasītājs tiek informēts rakstiski.

12. Komisijai ir tiesības pieņemt lēmumu par atteikumu izsniegt licenci, ja:

12.1. iesniegtie dokumenti neatbilst izglītības jomu reglamentējošos normatīvajos aktos noteiktajām prasībām;

12.2. mācību līdzekļi un/vai skolotāji, un/vai finansiālie resursi nenodrošina programmu kvalitatīvu īstenošanu;

12.3. ir sniegtas nepatiesas ziņas;

12.4. licencējamā programma neatbilst pieaugušo neformālās izglītības kritērijiem (*skat ieteikumu 1. nodaļu*);

12.5. nav iesniegti visi šo saistošo noteikumu 8. un 9.punktā minētie dokumenti vai iesniegtie dokumenti nav noformēti atbilstoši norādītajām prasībām.

13. Ja Komisija pieņem lēmumu atteikt programmas licencēšanu, pēc Komisijas lēmumā norādīto trūkumu novēršanas licences pieprasītājs ir tiesīgs atkārtoti iesniegt iesniegumu PNIP licencēšanaidarbdienā laikā.

1.1. pielikums

Juridiskās personas iesniegums pieaugušo neformālās izglītības programmas licences saņemšanai

1.2. pielikums

Fiziskās personas iesniegums pieaugušo neformālās izglītības programmas licences saņemšanai

Pieaugušo neformālās izglītības programmas titullapas paraugs

[Izglītības programmas īstenotāja nosaukums nominatīvā]

PNIP īstenotāja
(fiziskas vai juridiskas personas)
apstiprinājuma uzraksts

Pieaugušo neformālās izglītības programma **[programmas nosaukums]**

Prasības attiecībā uz iepriekš iegūto izglītību (ja attiecināms) [...]

Izglītības programmas īstenošanas ilgums* [...] **stundas**

Izglītības ieguves forma **[nosaukums]**

Dokuments, kas apliecina izglītības programmas apguvi** **[dokumenta nosaukums]**

[Izglītības programmas izstrādes gads]

* - *PNIP īstenošanas ilgumu un stundas ilgumu nosaka programmas iesniedzējs*

** - *Dokumenta nosaukumu norāda PNIP iesniedzējs*

Pieaugušo neformālās izglītības programmas <programmas nosaukums nominatīvā> apraksts

Izglītības programmas mērķis ir izglītības procesa rezultātā _____

Izglītības programmas uzdevumi:

Izglītības procesā radīt iespēju apgūt zināšanas un prasmes:

1. _____
2. _____
3. _____
4. [.....]

Izglītības programmas apguves novērtēšana:

Personas, kuras apguvušas izglītības programmu, _____

Izglītības programmas mērķa grupa:

Izglītības programmas apjoms stundās***

	Stundu skaits***
Teorija	
Prakse/praktiskās nodarbības	
Patstāvīgais darbs	
Nobeiguma pārbaudījums	
Kopējais stundu skaits	

***Aizpilda tikai tās sadaļas, kuras attiecas uz konkrētās PNIP īstenošanu

Izglītības programmas saturs

Nr. p.k.	Mācīšanās rezultāts	Temats	Apakštemats/i	Kopējais stundu skaits

Mācīšanās rezultātu sasniegšanai ieteicamās mācību metodes:

1. mācīšanās rezultāts; 2.; 3.; 4..... utt.

Izglītības programmas īstenošanai nepieciešamais nodrošinājums

Programmas īstenošanas
vieta _____

Programmas īstenošanai nepieciešamie mācību līdzekļi:

Izglītības programmas īstenošanā iesaistītie skolotāji

N.p.k.	Vārds, uzvārds	Iegūtā izglītība, pieredze

<Izglītības programmas īstenotājs>
[izglītības programmas apguvi apliecinošā dokumenta nosaukums]

Programmas licences Nr. <000000>
 <dokumenta ieguvēja vārds un uzvārds nominatīvā>
 personas kods <XXXXXX-XXXXX>
 ir apgūv<is/usi>

Pieaugušo neformālās izglītības programmu

(programmas nosaukums nominatīvā)

<izglītības programmas stundu skaits> stundu apjomā
 Programmas <nosaukums> apguves laikā iegūtās kompetences****:

1 _____

2 _____

3 _____

4[...]

Izglītības programmas īstenotāja/ iestādes vadītāja (paraksts) <vārds, uzvārds>

Izsniegts<vietas nosaukums lokatīvā>

20<00>.gada <00>. <mēneša nosaukums lokatīvā>

Reģistrācijas Nr.<0000>

**** - Ja PNIP saturu var attiecināt uz kādu profesiju standartiem vai profesionālās kvalifikācijas prasībām, norāda atbilstošās kompetences